MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

UNGA VUXNAS SKULDSATTHET

En kvalitativ studie om handläggares upplevelser av unga vuxnas skuldsättning.

CAROLA YAKOUB
SOFIA DÄSSMAN

Akademin för hälsa, vård och välfärd
Socialt arbete
Grundnivå
15 Högskolepoäng
Socionomprogrammet
SAA034

Handledare: Martha Kesthely
Examinator: Mats Ekermo
Datum: 2014-04-07

UNGA VUXNAS SKULDSATTHET – EN KVALITATIV STUDIE OM HANDLÄGGARES UPPLEVELSER AV UNGA VUXNAS SKULDSÄTTNING.

Författare: Carola Yakoub och Sofia Dässman
Mälardalens högskola
Akademin för hälsa, vård och välfärd
Socionomprogrammet

Examensarbete inom socialt arbete, 15 högskolepoäng
Vårtermin 2014

SAMMANFATTNING

Studien handlar om unga vuxnas skuldsättning. Med unga vuxna menas individer mellan 20 – 30 år. Syftet har varit att undersöka myndighets- och verksamhetshandläggares upplevelser av skuldsatta unga vuxnas inställning till sin ekonomi samt hur dessa verksamheter arbetar för att hjälpa dem. Studiens empiri bygger på data från sex semistrukurerade intervjuer som har analyserats och tolkats med hjälp av tematisk analys. De teoretiska ansatserna är Bourdieus klassteori och Julian Rotters teori om locus of control. Resultatet visar att unga vuxna hamnar i skuldsättning på grund av att de saknar förmåga och kunskap om ekonomi. Unga behöver mer kunskap om ekonomi för att förstå konsekvenserna. Konsekvenserna som kan uppstå vid skuldsättning är att de hamnar i Kronofogdens register och det finns en risk att Kronofogden tar kontrollen över den unga vuxnas ekonomi. Det visar sig även att handläggarna arbetar för att motivera och förebygga problemen med skuldsättning. Handläggarnas arbete är således viktigt för de unga vuxnas väg tillbaka mot ett skuldfritt liv. Ämnet bör uppmärksammas i det sociala arbetet eftersom konsumtionen ökar och skuldsättning upptäcks oftast när det redan är för sent.

Nyckelord: Skuldsättning, unga vuxna, handläggare, konsekvenser, ekonomi, okunskap.

YOUNG ADULTS INDEBTEDNESS – A QUALITATIVE STUDY ON OFFICIALS EXPERIENCES OF YOUNG ADULTS DEBTS.

Authors: Carola Yakoub and Sofia Dässman
Mälardalen University
School of Health, Care and Socialt Welfare
The Social Work Program
Thesis in Social Work, 15 credits
Spring term 2014

ABSTRACT

The study is about young adults in deep debt. With young adults the study refers to individuals between 20-30 years. The aim has been to investigate officials experiences of young adults in debt's attitude towards their finances and how the officials work to help them. The study is based on empirical data from six semi-structured interviews that have been analyzed and interpreted using thematic analysis. The theoretical approaches are Bourdieu's class theory and Julian Rotters theory of locus of control. The results show that young adults often lack ability and knowledge of the economy and thus end up in debt. The consequences that may occur when the person finds him/herself in debt is that they end up in the Enforcement Authority's records for the rest of their lives, and the risk that the task handler takes control of the young adults' finances. It also shows that the officials are working to motivate and prevent problems of debt. The officials work is also important for young adults heading back towards a debt-free life. The subject should be considered as consumption increases and debt mostly noticed when it is already too late.

Keywords: debt, young adults, officials, consequences, economics, ignorance.

INNEHÅLL

1 INLEDNING 1

1.1 Bakgrund 1

1.2 Syfte 2

1.2.1 Frågeställningar 2

1.3 Centrala begrepp 2

1.3.1 Skuldsättning 2

1.3.2 Unga vuxna 2

1.3.3 Kronofogden 2

1.3.4 Ekonomiskt bistånd 3

1.3.5 Budget- och skuldrådgivning 3

1.4 Uppsatsen disposition 3

2 TIDIGARE FORSKNING 3

2.1 Upplevelser av ekonomisk rådgivning 4

2.2 Skuldfällan 5

2.3 Olika perspektiv på skuldsättning 5

3 TEORETISKT PERSPEKTIV 7

3.1 Bourdieus klassteori 7

3.2 Locus of control 8

4 METOD 9

4.1 Metodval 9

4.2 Urval 9

4.3 Datainsamling och genomförande 10

4.4 Databearbetning och analysmetod 10

4.5 Reliabilitet och validitet 11

4.6 Etiska ställningstaganden 11

5 RESULTAT 12

5.1 Unga vuxnas relation till pengar 12

5.1.1 Varför skuldsätter sig unga vuxna? 13

5.2 Konsekvenserna för unga vuxna som skuldsätter sig 14

5.3 Handläggarnas arbetsmetoder kring skuldsättning på unga vuxna 14

5.3.1 Förebyggande insatser 14

5.3.2 Åtgärdande insatser 15

6 ANALYS 16

6.1 Varför skuldsätter sig unga vuxna? 16

6.2 Vilka är konsekvenserna? 17

6.3 Vilka är arbetsmetoderna 18

7 DISKUSSION 18

7.1 Resultatdiskussion 18

7.2 Metoddiskussion 20

7.3 Etikdiskussion 21

8 SLUTSATSER 21

REFERENSLISTA 23

BILAGA A - MISSIVBREV

BILAGA B - INTERVJUGUIDE

1 INLEDNING

1.1 Bakgrund

I en undersökning av statistiska centralbyrån om levnadsförhållandena i samhället framkommer det att var sjätte vuxen person saknar ekonomiska förutsättningar för att kunna betala oförutsedda utgifter. Med ekonomisk förutsättning menas att en person ska kunna betala en oförutsedd utgift om cirka 8 000 kronor inom en månad utan att behöva låna eller be om hjälp. Det har visat sig att speciellt unga vuxna individer inte har den förmågan och är överrepresenterade i den grupp av samhället som inte kan betala en oförutsedd utgift på 8 000 kr. Med unga vuxna menas vuxna individer mellan 20-30 år gamla. Unga vuxna är också överrepresenterade hos Kronofogden med skulder som understiger 20 000 kronor (SOU 2013:78).

Det är oroväckande att många unga vuxna är skuldsatta. Det verkar som om de får allt svårare att betala sina räkningar trots att många av dem fortfarande bor hemma. Denna ökande problematik har debatterats bland annat inom dagspressen och det har visat sig att en stor del av de obetalda räkningarna avser sms- och kreditlån hos de unga (Svenska dagbladet 2012). Konsekvensen av detta blir att unga vuxna förlorar rätten att själva bestämma över sin egen ekonomi. De kan få en god man som ser över ekonomin och risken är att dessa unga människor aldrig lär sig att ta ansvar över sina utgifter (Svenska Yle 2012).

Budget- och skuldrådgivning är förebyggnade åtgärder, den hjälpen finns för de personer som hamnar i skuldsättning som de själva inte kan hantera. Frågan är vilken betydelse Budget- och skuldrådgivning har? Konsumentverket anser att Budget- och skuldrågivning är en behövlig hjälp för människor och hushåll som har svårt att ta sig ut ur sina ekonomiska problem. Enligt skuldsaneringslagen 2 § andra stycket ska kommunen ge personer som är skuldsatta råd i budget- och skuldfrågor. Budget- och skuldrådgivning är en lagstadgad verksamhet men trots detta saknar år 2013 tre av 290 kommuner helt denna rådgivning (SOU 2013:78).

Människor som är skuldsatta kan befinna sig i en allvarlig situation och kan behöva personlig hjälp för att kunna klara av detta. Ibland har de heller inte den ork eller kunskap som krävs för att hantera skuldfrågan. De som arbetar som budget- och skuldrådgivare möter människor som inte har förmågan att få sin hushållsekonomi att gå ihop. Rådgivarna kan ge råd med hänsyn till individens egna problem. Det kan handla om att ge råd till unga vuxna om hur de bättre kan hantera sin ekonomi. Ibland får rådgivarna hitta långsiktiga uppgörelser mellan den skuldsatta och kreditbolagen (SOU 2013:78).

För att nå ett bra resultat krävs det att rådgivare/social arbetare har en medvetenhet om skuldsättningsfenomenet samt att de har en medvetenhet om vilka bakomliggande faktorer som påverkar unga vuxna till att skuldsätta sig. Skuldsättning är ett fenomen inom socialt arbete som verkar öka och av den anledningen finns ett intresse att uppmärksamma detta.

1.2 Syfte

Syftet är att undersöka vilka upplevelser myndighets- och verksamhetshandläggare har av unga vuxna skuldsattas inställning till sin ekonomi samt hur de arbetar för att hjälpa dem. Syftet är även att belysa bakomliggande orsaker till skuldsättning för att skapa en förståelse hos socialarbetare.

1.2.1 Frågeställningar

Hur förhåller sig handläggare inom Budget- och skuldrådgivning, Kronofogden och Ekonomiskt bistånd till unga vuxnas skuldsättning?

Vilka konsekvenser ser handläggarna av skuldsättning hos unga vuxna?

Vilka möjligheter har dessa handläggare att inverka på unga vuxnas skuldsättning?

1.3 Centrala begrepp

1.3.1 Skuldsättning

Det finns olika typer av skulder så som underhållsskulder, skatteskulder, studiemedelsskulder, kreditkortsskulder och det finns låneskulder där det krävs vissa tillgångar för att kunna låna pengar. Hit hör till exempel bostadslån, billån och borgenslån. Skuldsättning handlar vanligtvis om obetalda räkningar och lån som individen ska betala tillbaka inom en viss tid med tillkomna räntekostnader. En skuld kan uppstå när en person köpt varor för mer pengar än vad denne har (Konsumentverket, 2013b).

I studien har fokus legat på kreditskulder, vilka definieras som SMS-lån, blancolån och skulder personer tar för en kort period som kan beskrivas som spontana lån.

1.3.2 Unga vuxna

Studien relaterar till en åldersgrupp som är mellan 20-30 år, vilket menas att den unga vuxna då är myndig, ska stå till svars för sina egna handlingar och kunna stå på egna ben. Utifrån att ha sökt efter en definition av unga vuxna hittades ingen tydlig referens som passade in på detta. Det finns olika benämningar och definitioner av unga vuxna. De kan definieras bland annat som 18-25 år och 25-30 år. Ungdomsstyrelsen (2010) uppger varierande benämningar som beskriver ungdomstiden, det vill säga barn, ungdom och unga vuxna. Det är av den anledningen svårt att definiera exakta åldern och vilken grupp de tillhör.

1.3.3 Kronofogden

Kronofogden är en statlig förvaltningsmyndighet som arbetar åtgärdande för att minska skulder. Kronofogdens huvudsakliga uppgifter är att driva in obetalda fodringar, betalningsföreläggande, skuldsanering samt tillsyn i konkurs. Till handläggarnas uppgift hör

även till att hjälpa och vägleda den skuldsatta ur sin situation. Kronofogdens roll är opartiskt och handläggarnas arbete bygger på att skapa balans mellan den som ska ha betalt och den som ska betala (Kronofogden, 2014).

1.3.4 Ekonomiskt bistånd

Ekonomiskt bistånd är en tjänst som socialtjänsten tillhandahåller vilket betyder att ge ekonomiskt bidrag till individer för att de ska kunna uppnå skälig levnadsnivå. Vad som är skälig levnadsnivå preciseras för riksnormen för Ekonomiskt bistånd. Enligt 1 § 4 Kap Socialtjänstlagen (2001:453) ska biståndet stärka människans möjligheter att leva ett självständigt liv. Ekonomiskt bistånd är behovsprövad och individuell. Handläggarnas andra uppgift är att hjälpa personer med deras ekonomi för att unga skuldsatta sedan själva ska kunna ha kontroll över den (Socialstyrelsen, 2014).

1.3.5 Budget- och skuldrådgivning

Budget- och skuldrådgivning är en kommunal verksamhet. Rådgivarna arbetar med personer som har ekonomiska problem. Detta genom att hjälpa personen att göra upp en hushållsbudget och samtala kring den ekonomiska situationen. Hjälpen som finns att få från handläggarna är frivillig (Konsumentverket, 2013a).

1.4 Uppsatsen disposition

I detta avsnitt presenterades inledningsvis en kort bakgrund om skuldsättning, studiens syfte och frågeställningar samt en beskrivning av centrala begrepp. Därefter följer en beskrivning av tidigare forskning och en presentation av den teoretiska utgångspunkten för studien. Vidare redovisas ett metodavsnitt där urval, datainsamling, databearbetning, reliabilitet och validitet samt de etiska ställningstagande redogörs. Slutligen presenteras resultatet av intervjuerna som därefter analyseras och diskuteras. Studien avslutas med en slutdiskussion över de resultat som framkommit under arbetets gång.

2 TIDIGARE FORSKNING

Tidigare forskning redovisas utifrån fyra vetenskapliga artiklar och en doktorsavhandling . De är publicerade i Sverige, Finland och USA. I studien har högskolans databaser använts. Doktorsavhandlingen och samtliga artiklar handlar om skuldsättning, bland annat om unga vuxnas överkonsumering med hjälp av kreditkort och hur budget- och skuldrådgivare arbetar med denna problematik.

2.1 Upplevelser av ekonomisk rådgivning

I en vetenskaplig artikel skriven av Wang (2010) är syftet att undersöka hur konsumenter som är inskrivna i skuldförvaltningsplaner upplever sin utsatthet inom olika livsområden. Syftet är även att undersöka hur kreditrådgivare kan hjälpa skuldsatta konsumenter att återfå kontrollen över sin ekonomi. Författaren till studien har genomfört 22 klientintervjuer och 16 intervjuer med kreditrådgivare. Informanterna valdes utifrån deras geografiska närhet till kreditrådgivningsbyrån. Studien diskuterar konsumenternas erfarenheter kring sina skulder och hur de kämpar för att bli skuldfria. Konsumenterna berättar även om samspelet mellan dem och deras rådgivare. Ett resultat som framkommer i studien är att konsumenterna upplever att det blev ett bra möte med rådgivaren, de blev sedda som individer och tillsammans la de upp betalningsplaner. Ett annat resultat som framkommer är att när konsumenterna hamnar i betungande kreditkortskulder, blir de stigmatiserade som påverkar deras självkänsla och sociala relationer. Wang tar även upp att skälen till kreditkortsskuld kan variera, det kan vara en följd av arbetslöshet, sjukdom, skilsmässa eller familj/personlig olycka. Ett resultat som framgick i Wang studie var att konsumenterna behöver finansiella kunskaper för att de ska veta hur de ska hantera sin ekonomi. Rådgivarna har en viktig roll för att de ska kunna återfå sin självkänsla och sitt självförtroende. Om inte konsumenterna får tillräckligt med finansiell kunskap, utbildning och personligt stöd, finns det en risk att de hamnar i en ”skuldcykel” igen.

I en annan vetenskaplig artikel skriven av Elliehausen, Lundquist och Staten (2007) undersöks effekterna av individualiserad kreditrådgivning. Författarna har använt kvalitativ metod där 8 000 konsumenter under en fem månaders period år 1997, har fått en eller flera sessioner med en certifierad kreditrådgivare mellan 60-90 minuter. Dessa sessioner dokumenterades och har därefter analyserats. Urvalet består av konsumenter som på något sätt haft kontakt med kreditrådgivare och som delades in i olika kategorier beroende på kundens livssituation. Dessa grupper har jämförts med en jämförelsegrupp som befann sig i liknande situationer, men som inte fått stöd och hjälp av rådgivning under året 1997. Resultat som framkommer var att kronisk återkommande historia av misskötsel signalerar lägre motivation att söka rådgivning. Låntagarna med en sådan historia var mindre benägna att söka rådgivning för att lösa de nuvarande problemen. Konsumenternas skulder minskade allt för en del av gruppen i förhållande till jämförelsegruppen. Det framkommer även att mottagande av rådgivning var associerad med en positiv förändring i låntagarens beteende. Rådgivningen var förknippad med betydande minskningar av skuld och kontoanvändning och verkade ge störst nytta för de låntagare som hade minst förmåga att hantera kredit före rådgivning. Studien visar att mottagandet av en rådgivning är förknippad med förbättring av låntagarens beteende under en längre period. Elliehausen, Lundquist och Staten (2007) studie liksom Wang (2010) visar positiva resultat för konsumenter som fått rådgivning kring sina skulder. Det visar även att konsumenterna känner sig lugna och mer positiva till att prata med en skuldrådgivare än med kreditföretaget, då de upplever att de blir bemötta på ett mer respektfullt sätt. Dessa två studier lyfter frågan om vikten av deras hjälp för människor som inte har kunskapen om konsumtion och skuldsättning.

2.2 Skuldfällan

En annan vetenskaplig artikel som är skriven av Sotiropoulus och D´Astous (2012) diskuterar ungdomars överutnyttjande av kreditkort. Syftet med studien är att undersöka hur mycket ungdomar spenderar på kredit och hur deras sociala relationer och sociala nätverk påverkar deras användande av kreditkort. Författarna till studien har använt en kvantitativ metod där 225 universitetsstudenter från USA har deltagit genom att besvara ett frågeformulär. I studien framkommer att det sociala nätverket har stor påverkan i vilken utsträckning dessa ungdomar överutnyttjar sina kreditkort. Det visade sig att unga vuxna konsumenter i USA spenderar mer med sina kreditkort än vad de borde göra. Det finns vissa belägg för att unga vuxna påverkas av de föreställningar de har om sina vänners kreditkortsskulder och att detta kan leda till en större benägenhet att använda sina kreditkort i större utsträckning. De slösar med sina kreditkort eftersom de upplever att det finns en stor förekomst av kreditkortsskuld eller en stor mängd kreditkortsskulder i sina sociala nätverk. Det har även visats att lyxvaror köps främst på kredit. Lyxvaror kan vara en värdefull valuta i ramen för socialt gemensamma erfarenheter, eftersom sådana varor kan öka en individs sociala status i förhållande till andra och öka hans eller hennes sociala kapital inom gruppen. Resultatet av studien visar att en individs sociala nätverk är en viktig faktor i förklaringen av varför en ungdom hamnar i kreditkortsskuld. Det visade sig att desto mer socialt stöd unga vuxna hade från sina familjer, desto mindre sannolikt att de skulle ådra sig en kreditkortsskuld. Dessa resultat visar att sociala nätverk sannolikt kommer att påverka det sätt på vilket individer hanterar sina kreditkortsskulder. Ett annat resultat i studien är att unga vuxna behöver konsumentutbildning för att förstå vilka faktorer som kan påverka skuldsättning. Detta belyser även Wang (2010) i sin studie då det framkommer att konsumenter behöver mer finansiella kunskaper. Resultaten i Sotiropoulus och D´Astous och Wangs artiklar visar tydligt att utbildning och kunskap kring vardagsekonomi har betydelse för hur människor resonerar kring sin egen skuldsättning. Ett resultat som framkommer i Sotiropoulus och D´Astous (2012) studie är att unga vuxna använder sina kreditkort oftare när de är tillsammans med sina vänner. Det går att se likheter i resultaten från denna studie och studien genomförd av Wang (2010). En tydlig likhet i resultaten är att personer väljer att skuldsätta sig på grund av status. Dessa personer tar krediter för att kunna köpa lyxvaror för att imponera på sin sociala omgivning, trots att de känner skam och vill dölja sina skulder. Wang poängterar dock att en del personer tar krediter för att överleva och därmed känner att deras val är mer motiverat, i och med det känner de mindre skam över sin skuldsättning.

2.3 Olika perspektiv på skuldsättning

I vetenskaplig artikel skriven av Niemi-Kiesiläinen (1996) är syftet att granska könsspecifika drag i skuldsättning och även begrunda hur kvinnors ekonomiska verklighet beaktas i lagtolkning gällande skuldsanering. Författaren har använt en kvantitativ metod genom att ta hjälp av statistiskt material som finns gällande skuldsaneringsärenden. Studiens urval var att undersöka skillnader mellan kvinnor och män i Finland. I studiens slutsats framkommer det att det finns skillnader mellan kvinnor och mäns skuldsättning och att dessa skillnader

kan förstås med begreppet socialt kön. Många kan se begreppet som negativt på grund av att det skapar stereotypa föreställningar speciellt hos kvinnor. För andra kan det vara ett positivt begrepp som kan lyfta fram och värdera typiska drag i kvinnors liv. Slutligen framkommer det att begreppet socialt kön vill uppmärksamma under vilka sociala förhållanden skuldsättningen skett och därmed bildas en helhet över låntagarens livssituation. Det framkommer också att kvinnor oftast skuldsätter sig på grund av att de gått i borgen för andra men även att förändrade omständigheter i familjeförhållande som orsak till skuldsättning är dubbelt så stor för kvinnor än för män. Kvinnor vill oftast ställa upp för någon i familjen och därmed kan de få egna skuldproblem. Skuldproblem som uppstår i hemmet kan beror på arbetslöshet, förändringar i familjeförhållanden och sjukdomar. Det har visats sig att det har en betydande roll vid uppkomsten av skuldsättningen. Här går det att se likheter till studien som är skriven av Wang (2010) som också tar upp liknande faktorer som kan leda till skuldsättning.

Studierna som Niemi-Kiesiläinen (1996) Elliehausen m.fl., (2007) och Wang (2010) har skrivit visar att många människor skuldsätter sig för att överleva vardagen. Unga vuxna skuldsätter sig inte endast för att höja sin status det kan finnas bakomliggande orsaker som arbetslöshet eller sjukdom. Dessa människor anser sig vara tvungna att ta krediter. Det visar således att alla krediter och skulder som förekommer, inte alltid beror på ogenomtänkta beslut eller brist på kunskap. Många människor skuldsätter sig för att överleva.

I en doktorsavhandling skriven av Sandvall (2011) beskrivs också kvinnornas skuldsättning. Syftet med avhandlingen är att studera vägar in i och ut ur skuldsättningsproblem. Författaren har använt en kvalitativ metod genom att intervjua 49 skuldsatta personer. Urvalet i studien är personer som är relaterade till skuldsaneringsärenden. I studien framkommer det att människor som är låginkomsttagare, lågutbildade och har mindre ekonomiska kunskaper tenderar att hamna i skuldproblem. Detta förmodligen för att de inte har förståelse för innebörden eller konsekvenserna av vad som sker om de exempelvis skall skriva på ett kreditavtal. I denna studie framkommer liknande resultat om kvinnors skuldsättning som det framkom i studien av Niemi-Kiesiläinen (1996), det vill säga att kvinnor oftast tar större ansvar för någon annans skuld exempelvis genom att skriva under som låntagare eller borgenär. Kvinnor ser skuldsättning som ett familjeprojekt. Detta leder till att kvinnor drabbas i högre utsträckning av skulder där de själva inte har använt pengarna. Det framkommer även att ungdomar löper större risk att hamna i ekonomiska svårigheter om deras föräldrar har ekonomiska problem.

Utifrån vad som har framkommit i forskningsresultaten gällande unga vuxnas okunskap om ekonomi är det viktigt att få en förståelse för vad okunskapen beror på. Studierna (Elliehausen m.fl., 2007; Niemi-Kiesiläinen, 1996; Wang, 2010,) diskuterar bakomliggande faktorer till skuldsättning så som arbetslöshet, sjukskrivning, okunskap eller ren konsumtion, vilket även vår uppsats kommer att diskutera.

Studierna skrivna av Niemi-Kiesiläinen (1996) och Sandvall (2011) behandlar kvinnors skuldsättning. I vår uppsats kommer kön inte att skiljas åt men det är viktigt att ha kunskap om kvinnors skuldsättning för att förstå skuldsättningsproblematiken.

3 TEORETISKT PERSPEKTIV

Undersökningens teoretiska utgångspunkt bygger på Bourdieus klassteori och Julian Rotters teori om locus of control. Valet av Bourdieus klassteori kan hjälpa till att förstå processerna och förutsättningar vissa grupper har i samhället och vad det har för betydelse för gruppen unga vuxna som skuldsätter sig och exempelvis hamnar hos Kronofogden. Teorin locus of control kan hjälpa till att förstå vilka bakomliggande faktorer som påverkar individens val till skuldsättning. Teorin kan även hjälpa till att förstå om händelser i livet har påverkat individens egen kontroll över sitt liv. Teorin kan även skapa en förståelse om skuldsättningen beror på externa eller interna faktorer.

3.1 Bourdieus klassteori

Bourdieu har grundat en klassteori som bygger på sociala relationer, levnadsvillkor, dispositioner och innehav av makt och olika former av kapital (Bourdieu, 2010).

Bourdieu (2010) talar om fyra olika kapital; socialt, kulturellt, ekonomiskt och symboliskt. Socialt kapital innebär att ha sociala kontakter och nätverk, det är de resurser en individ har till följd av medlemskap i en viss grupp. Bourdieu förklarar kulturellt kapital som ett kapital individen får från hemmet, skolan och genom att umgås med andra människor. Detta kapital kan visa sig i bland annat musik eller litterär smak och kompetenser. Bourdieu menar att ekonomiskt kapital kan betraktas som kapital i form av hus eller pengar. Det finns tydliga mekanismer i arv genom vilka kulturellt kapital överförs från en generation till nästa. Precis som det finns mekanismer för att omvandla ekonomiskt kapital i form av egendom till i form av pengar, finns det system för omvandling av kulturellt kapital till ekonomiskt kapital och tillbaka igen. Bourdieu menar att symboliskt kapital är ett slags övergripande kapital som bygger på prestige och anseende. En egenskap hos individen kan ha ett symboliskt kapital inom en viss social arena utan att behöva ha det på en annan.

Bourdieu (2010) menar att det som skiljer klasserna i samhället i existensvillkor beror på den övergripande volym av kapital. Det kan förstås som en uppsättning faktiskt användbara resurser och makt - ekonomiskt kapital, kulturellt kapital och även socialt kapital. Olika former av kapital ger människor olika förutsättningar att agera och handla. Därmed kan det påverka människans habitus som är ett system av dispositioner som människan uppfattar och bedömer och därutifrån handlar på ett visst sätt. Habitus avser människans tänkande och handlande utifrån individens uppväxt och sociala miljöer. Habitus förs vidare genom socialisering. Bourdieu menar att habitus består av en uppsättning av förenande principer som ligger bakom den position en särskild grupp upptar i samhället. Bourdieu menar även att detta alltid är ett läge som är i förhållande till de positionerna som innehas av andra sociala grupper.

3.2 Locus of control

Julian Rotters var en känd psykolog från USA som har utvecklat en teori med hänvisning till den sociala inlärningsteorin. Det är ett begrepp som han kallar locus of control. Det är en teori som bygger på en individs trossystem. Locus of control syftar på platsen för kontroll och vem som har kontrollen. Rotter (1966) menar att en individs trossystem består av två faktorer; intern och extern locus of control. Teorin baseras på den sociala inlärningsteorin och grundas helt på individens subjektiva upplevelse av sin situation. En individs locus of control kan förändras över tid beroende på individens livsfaser och situation. Både intern och extern control syftar till det inflytande en individ upplever sig ha över sitt eget liv.

Rotter (1966) beskriver att effekterna av en händelse kan förändra individens beteende beroende på om personen uppfattar händelsen som beroende av sitt eget beteende eller oberoende av den. Personer kan skilja sig i generella förväntningar för intern respektive extern kontroll. En händelse anses av vissa personer som belöning men kan upplevas olika av andra personer. En av de avgörande faktorerna av denna reaktion är graden till vilken den enskilde uppfattar att händelsen följer av eller är villkorade av individens egna beteende, kontra den grad i vilken den enskilde känner att belöningen styrs av krafter utanför sig själv. Rotter beskriver även att indivden kan tolka händelser på olika sätt och att individen har en tro på extern och intern kontroll. När individen uppfattar att händelsers resultat beror på tur, slump eller öde, menar Rotter att indivden har en tro på extern kontroll. Om individen uppfattar att händelsen är knuten till sitt egna beteende menar Rotter att det istället finns en tro på den interna kontrollen. Rotter menar även att om en person uppfattar en händelse knuten sitt eget beteende positiv eller negativ kommer det att stärka eller försvaga potential för att det beteendet återkommer i samma eller liknande situation. Om individen ser att händelsen ligger utanför dennes egna kontroll är det mindre sannolikt att det föregående beteende kommer att stärkas eller försvagas. Rotter menar på att inlärningssituationer som intern eller externt kontroll skiljer sig mellan individer och hur de betraktar samma siutation. Detta beror på individers allmäna förväntningar och förutsägande för individers beteende i olika situationer. Rotter menar att det finns föreställningar om att människor bygger upp allmänna förväntningar för intern – extern kontroll och det verkar ha tydliga konsekvenser för problem med förvärv och prestanda. Om en människa kan hantera framtida händelser med hjälp av kommunikation och kan uppfatta att en händelse som följer beror på dennes egna beteende, kommer styrkan i att individens beteende fortsätter delvis bero på om individen känner att det finns ett orsaks eller oföränderlig relation mellan dennes beteende och händelsen. Ett exempel är en individs beteende om att titta på marken; om en person som behöver pengar hittar en 50 kr sedel på gatan är det inte troligt att indviden återvänder till platsen för att leta efter en 50 kr sedel när denne behöver pengar.

Rotter (1996) menar att locus of control handlar om individers kontrollfokus. Kontrollfokus är en del av självuppfattningen och måste inte vara förankrad i verkligheten utan det handlar om förväntningar på omgivningen och självkänslan. Ju högre självkänsla desto mer uppfattar personen sig själv ha kontroll över situationen, vilket gör personen mindre stressad inför utmaningar. Ju mer en person upplever sig själv ha kontroll över en situation desto lyckligare och nöjdare är personen.

4 METOD

4.1 Metodval

Utifrån studiens syfte och frågeställningar har en kvalitativ ansats valts. Detta för att det ges en möjlighet till att undersöka de professionellas upplevelser av unga vuxnas skuldsättning. Bryman (2011) menar att syftet med en kvalitativ studie är att vilja uppfatta den sociala verkligheten, det som händer i den samt att förstå hur de som lever eller arbetar i denna verklighet upplever den. Att förstå sociala verkligheten utifrån sociala aktörers ögon och därmed få en djupare inblick i hur verkligheten ser ut. Det är vanligt att utgå från respondenternas åsikter och uppfattningar för att få en social kunskap. Fokus läggs på respondenternas åsikter, upplevelser, känslor och attityder. Användandet av kvalitativ metod ger dessutom störst möjlighet att besvara studiens frågeställningar.

I studien kommer resultatet att analyseras utifrån en tematisk analys. Intervjusvaren har transkriberats och därefter har en tematisk analys genomförts utifrån en hermeneutisk ansats. Bryman (2011) menar att en sådan tolkningsansats innebär att studiens empiri sammanställs, tematiserats och analyserats där handläggarnas upplevelser har varit i centrum.

4.2 Urval

Till studien valdes verksamheter som involveras på olika nivåer i samband med skuldsättning. Meningen är att det ska ge en variation och större perspektiv av handläggarnas upplevelser. De myndigheter och verksamheter som har valts ut till studien är Budget-och skuldrådgivning, Kronofogden samt Ekonomiskt bistånd. Budget- och skuldrådgivning är en kommunal verksamhet, Ekonomiskt bistånd är en kommunal myndighet och Kronofogden är en statlig myndighet. En första kontakt med respondenterna togs via mail och därefter via telefon. Det bestämdes tid och plats för genomförandet av intervjuerna.

Ett målinriktat urval valdes för att skapa överrensstämmelse med studiens frågeställningar som ska besvaras. Bryman (2011) menar att med ett målinriktat urval väljs inte deltagarna slumpmässigt utan deltagarna till studien har valts utifrån att de är relevanta för de frågor som ska besvaras. Vidare har ett snöbollsurval använts i studien genom att få kontakt med budget- och skuldrådgivare och via dem få kontakt med Kronofogden och Ekonomiskt bistånd.

Inklusionskriterierna för respondenterna i studien är handläggare som arbetar på Budget- och skuldrådgivning och Kronofogden samt Ekonomiskt bistånd som har erfarenhet av att arbeta med unga vuxna som är skuldsatta. Inklusionskriterierna inkluderar både män och kvinnor i varierande åldrar och arbetslivserfarenhet inom skuldsättning i minst två år. Bryman (2011) menar på att inklusionskriterierna är viktiga för att få en spridning på intervjupersonernas svar vilket gör att denna studie får en bredare bild av arbetet med skuldsättning.

4.3 Datainsamling och genomförande

Samtliga respondenter arbetar i en stad i Mellansverige. Två av respondenterna arbetar på Ekonomiskt bistånd, två på Budget- och skuldrådgivning och två på Kronofogden. Sammanlagt har totalt sex intervjuer genomförts.

Inför intervjuerna formulerades ett missivbrev (se bilaga A) till de valda respondenterna. Brevet består av information om studiens syfte samt de etiska principerna. Enligt Bryman (2011) har intervjuer den fördelen att intervjuaren har möjlighet att se intervjupersonens kroppsspråk och ansiktsuttryck. Detta leder till att intervjuaren får en tydlig förståelse kring intervjuarens svar.

De intervjuer som genomfördes var semistrukturerade och utgår ifrån en intervjuguide (Se bilaga B), vilket Bryman (2011) menar innebär att intervjufrågorna är mer allmänt formulerade. Intervjuaren hade möjlighet att ställa ytterligare frågor till det som uppfattades som otydliga svar. Respondenterna hade stor frihet i sina svar, vilket ledde till att de inte behövde känna sig begränsade på något sätt. Frågorna ställdes i sin ursprungliga ordning, men det var inget krav. Intervjuguiden var en mall som intervjuarna hade som stöd och den utformades utifrån syfte och frågeställningar. Det är av betydelse att intervjufrågorna utformades för att ge intervjuarna en bild av vilka upplevelser respondenterna hade. De inledande frågorna i intervjuguiden består av bakgrundsfrågor om respondenterna till exempel befattning inom organisationen, arbetserfarenheter samt antal verksamma år. Resterande frågor handlar om handläggarnas upplevelser av unga vuxnas skuldsättning (Se bilga B). Respondenterna hade möjlighet att välja plats för intervjun och intervjuerna genomfördes under cirka 30-45 minuter. De har spelats in med hjälp av mobiltelefoner och därefter har de transkriberats ordagrant för att få med exakta resultat.

Genom att använda semistrukturerade intervjuer i studien har intervjuprocessen varit flexibel och gett utrymme för följdfrågor. Det har varit lättare att ta tillbaka fokus kring ämnet om det fanns risk att respondenterna fokuserade på annat. Bryman (2011) menar att flexibilitet är viktig när det gäller frågornas ordningsföljd och uppföljning av ett svar då intervjuarna kan komma att behöva ett förtydligande svar. Genom att välja intervjuer har även resultatet om skuldsättning blivit mer omfattande och djupgående. Författarna och respondenterna har haft möjlighet att diskutera upplevelser av skuldsättning under intervjuerna.

4.4 Databearbetning och analysmetod

Intervjusvaren har transkriberats och därefter har en tematisk analys genomförts. Utifrån den tematiska analysen har transkriberingarna lästs igenom noggrant flera gånger och därefter delats in i centrala teman som framkom utifrån intervjusvaren. De teman som framkom utifrån intervjusvaren var; unga vuxnas relation till pengar, konsekvenserna för unga vuxna som skuldsätter sig samt handläggarnas arbetmetoder. Temana ställdes upp i en matris där det framkom vad varje respondent hade svarat utifrån dessa teman. Utifrån detta framgick det tydliga likheter och skillnader mellan respondenternas svar. De olika temana bygger på studiens syfte och frågeställningar och har styrt sökandet i intervjusvaren. Utifrån de olika temana har resultatet blivit tydligt. Temana kan utläsas utifrån de rubriker som

följer under resultat och analys. Bryman (2011) menar att en tematisk analys möjliggör att intervjuaren får en övergripande bild av resultatet av intervjuerna.

Insamlad data framställs sedan i ett resultat som därefter analyserats med hjälp av tidigare forskning och en hermeneutisk ansats.

4.5 Reliabilitet och validitet

Validitet och reliabilitet är två viktiga komponenter som måste beaktas noga vid en kvalitativ studie. Bryman (2011) menar att validitet innebär att författarna verkligen undersöker det som ska undersökas. För att öka validiteten i studien har intervjuguiden baserats på dess syfte och frågeställningar. Intervjuerna har blivit noggrant genomförda och intervjuarna har fokuserat på ämnet som ska undersökas. Det är viktigt att vara noggrann och systematisk vid intervjuer för att få fram användbar data. Det handlar också om en dialog mellan intervjuaren och respondenterna, det vill säga att hela tiden återkoppla till respondenterna om intervjusvaren har uppfattats korrekt. Ytterligare ett sätt att öka validiteten i studien har varit att respondenterna uppfyller de inklusionskriterier som nämnts tidigare. Validiteten kan även ökas genom att samla in och bearbeta data på ett intressant, pålitligt och begripligt sätt.

Enligt Bryman (2011) kan reliabilitet som också kallas för pålitlighet innebära om studien skulle göras om skulle det ge likadana resultat. Resultatet kan påverkas av tillfälliga eller slumpmässiga villkor såsom att respondenterna kan ha olika upplevelser och erfarenheter kring skuldsättning. Därmed kan det vara svårt att efterlikna studiens resultat.

Bryman (2011) menar att pålitligheten i studien kan påverkas av kvalitén på den tekniska utrustningen och egenskaper hos respondenterna. De kan variera beroende på deras förmåga att förmedla sina upplevelser av skuldsättning. Enligt Brinkman och Kvale(2009) kan kvalitativa studier generaliseras på olika sätt. Generaliseringen kan skilja från studier mellan. Denna studie går att generalisera analytiskt utifrån att läsaren genom att ta del av en intervjustudie bedömer om resultet kan generaliseras. Brinkman och Kvale (2009) förklarar analytisk generaliserbarhet genom att forskaren redovisar och argumenterar utifrån ett teoriskt perspektiv. Genom att specificera stödjande belägg får läsaren en möjlighet att bedöma hållbarheten i generaliseringen.

4.6 Etiska ställningstaganden

I studien har det tagit hänsyn till de fyra forskningsetiska principerna. Dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen, 2010).

Respondenterna har tagit del av ett missivbrev (Se bilaga A) och därigenom fått information om studiens syfte och att de hade rätt att själva bestämma över sin medverkan. De har även fått information om att deras identiteter är konfidentiella. Namnen på respondenterna har kodats om, detta för att skydda deras identitet. De har även fått information om att det insamlade materialet endast använts i denna studie. Det är även viktigt att ta hänsyn till att

handläggarnas kunskap om skuldsättning är känsligt och de har konfidentiella kunskaper om detta. De uppgifter som används i studien är generella och går inte att härled till enskilda personer.

Det är ett mindre komplicerat val att intervjua handläggare som arbetar med skuldsättning än att fråga skuldsatta personer för intervjun. Det kan upplevas som kränkande att intervjua de som skuldsätter sig utifrån att de kan känna skam över situationen. Ansvaret för att intervjupersonerna ska känna sig bekväma under undersökningsprocessen ligger hos intervjuarna.

5 RESULTAT

Totalt sex personer har intervjuats i studien. I resultatet kommer respondenterna benämnas utifrån deras arbetsplats och med en siffra. Respondent B1 och B2 arbetar på Budget- och skuldrådgivning, respondent K1 och K2 arbetar på Kronofogden och respondent E1 och E2 arbetar på Ekonomiskt bistånd. Nedan presenteras resultatet samlade i olika temaområden vilka motsvarar de rubriker som följer nedan. Detta för att redogörelsen av resultatet ska bli tydligt.

5.1 Unga vuxnas relation till pengar

Resultatet som följer nedan besvarar studiens frågeställning om hur handläggarna förhåller sig till unga vuxnas skuldsättning. Utifrån insamlad data framkommer det att unga vuxnas relation till pengar kan påverkas av att de saknar förmåga och kunskap kring ekonomi. Samtliga respondenter utom E1 och E2 uppger att kunskapsnivån om ekonomi hos de unga vuxna är väldigt låg. Det framkommer att unga vuxna inte har kontroll på hur mycket pengar de spenderar och hur mycket de har kvar i plånboken eller på kontot. Det blir obehagligt för dem att se hur verkligheten ser ut. De tänker oftast inte på de konsekvenser som kan uppstå om de inte betalar sina räkningar, utan tänker att situationen löser sig. Respondent B2 uppger att okunskap om ekonomi kan bero på att unga vuxna inte diskuterar ekonomi med sina föräldrar.

Samtliga respondenter uppger att ungas relation till pengar kan påverkas av samhällets inverkan. Marknaden i samhället har utvecklats till att vara mer aggressiv, detta genom att reklam syftar till att få människor att konsumera mera. För den enskilde innebär det att den måste orka stå emot samhällets påverkan, vilket inte alltid är lätt, då unga vuxna vill etablera sig i samhället. Respondenterna B1, E2 och K2 lyfter betydelsen av att relationen i samhället har blivit tuffare, detta genom att unga vuxna ska ha de senaste teknikprylarna och de senaste kläderna. K1 antyder att var tredje julklapp är köpt på lån. Konsumenterna handlar oftast mer än vad de egentligen har råd med anser K1, vilket för den unga vuxna kan vara viktigt för att skapa sin identitet. B2 menar att “På nått sätt ska man vara ung, rik och lyckad. De flesta unga lever efter det också”.

Vidare framkommer att unga vuxnas relation till pengar kan påverkas av att tempot i samhället har ökat och därmed tas snabba beslut. Respondent B2 och K2 uppger att spontana köp har ökat på grund av att unga vuxna väljer att inte vänta och spara ihop pengar till att handla, utan de väljer istället att köpa allt på kredit. Betalning i form av krediter möjliggör snabba beslut. Något som framgår tydligt hos K1 är att respekten mot pengar har försvunnit. Idag har inte pengar lika mycket värde som förr då det var vanligt med att tänka; ”spara först, handla sen”. Idag existerar inte detta tankesätt i vårt samhälle menar intervjupersonen.

K1 menar vidare att utvecklingen från ett kontantsamhälle till ett kontantlöst samhälle påverkar unga vuxna genom att de inte får den fysiska kontakten med pengar. Idag är det mer vanligt att unga vuxna använder sina bankkort istället för kontanter. Att betala med ett bankkort är inte lika fysiskt och gripbart. Exempelvis är det skillnad att betala 500 kronor kontant än att dra 500 kronor på sitt bankkort. 500 kronor från kortet är inte lika verklig som att ha det i handen.

5.1.1 Varför skuldsätter sig unga vuxna?

Utifrån insamlad data framkommer det att den största anledningen till att unga vuxna skuldsätter sig beror bland annat på tillgängligheten att ta SMS-lån. Det är enkelt att få ett SMS-lån oavsett den enskildes ekonomiska situation. Det finns inga specifika kriterier som konsumenten ska uppfylla för att beviljas lånet. Unga vuxna använder sig av det för att snabbt få pengar till att kunna köpa något de vill ha. En anledning till att unga vuxna väljer att ta ett SMS-lån kan också bero på att de vill avbetala andra skulder de har. Bakom kreditkortskulder finns oftast ren konsumtion, det är förväntningarna på att ha märkeskläder och de senaste mobiltelefonerna.

Respondent K2 och B2 uppger att svårigheten att etablera sig på arbetsmarknaden kan vara en orsak till att unga vuxna skuldsätter sig. B2 förtydligar detta genom att förklara ”jag menar på att när man är ung idag har man inte etablerat sig på arbetsmarknaden på samma sätt så när exempel nån tjänst drar in är det ju dom unga som får gå först” B2 och K2 menar också på att de unga vuxna som har ett arbete väljer oftast att flytta till egen lägenhet. Om de därefter blir arbetslösa eller sjukskrivna får de svårt att betala sina räkningar och hamnar i skulder. B2 lyfter fram att unga vuxna inte är anslutna till i a-kassa eller facket i lika hög grad som äldre människor. Oftast dröjer det innan ersättning betalas ut, vilket är en orsak till att de tappar kontrollen över sin ekonomi. En del unga vuxna ger upp hoppet, för att de upplever det svårt att hantera situationen. En annan anledning kan vara att unga vuxna växer upp i en miljö där de inte behöver vänta på att köpa vad de vill ha. Deras föräldrar kan ha levt ett liv där de inte sparat pengar eller planerat sin ekonomi. Detta kan ha påverkat de unga som har vuxit upp i sådana familjer. De vill förmodligen behålla samma standard de är vana vid, menar B2. Det framkomna resultatet besvarar frågeställningen om hur handläggarna färhåller sig till ungas skuldsättning.

5.2 Konsekvenserna för unga vuxna som skuldsätter sig

Nedan presenteras resultatet som besvarar frågeställningen om vilka konskevenser handläggarna ser av skuldsättning hos unga vuxna. Samtliga av respondenterna utom B1 menar att det är en tydlig konsekvens av skuldsättning att unga vuxna har svårare att få eget hyreskontrakt. En annan konsekvens är att unga vuxna kan hamna hos Kronofogden och därmed få betalningsanmärkningar. K2 beskriver att betalningsanmärkningarna finns kvar i tre år efter att skulden är betald vilket medför konsekvenser för framtiden. Skulderna finns kvar tills den unga vuxna har en inkomst och kan börja betala av den. När den unga vuxna väl har en inkomst, tar Kronofogden en del av inkomsten för att betala de skulder som finns. Respondent K2 betonar

> Rättare sagt har man skulder hos Kronofogden har man inte längre rätt att helt bestämma över sin ekonomi, vi kan gå in och ta ekonomiska beslut om det finns skulder. Gör vi det inte idag, så kanske vi gör det nästa år.

En annan konsekvens av att vara skuldsatt är att den unga vuxnas arbetssituation påverkas. Vissa arbetsgivare kan göra en kreditupplysning, där resultatet medför att personen inte blir aktuell för anställning. B2 uppger att unga vuxna kan tappa orken för att aktivt söka arbete, på grund av att man vet att Kronofogden ändå kommer att ta en del av den inkomst den unga vuxna får. Vidare menar B2 att det kan leda till att unga vuxna snabbare mår dåligt då de kan ha en sämre social och ekonomisk buffert. En annan konsekvens som framkom är att om unga vuxna skuldsätter sig en gång är risken större att de gör det igen, menar B2.

5.3 Handläggarnas arbetsmetoder kring skuldsättning på unga vuxna

Under de två rubriker som följer nedan presenteras resultatet som besvarar frågeställningen om vilka möjligheter handläggarna har att inverka på ungas skuldsättning.

5.3.1 Förebyggande insatser

De sex respondenterna är eniga om att unga vuxna behöver få förebyggande information om vad skuldsättning ger för konsekvenser och hur de kan agera om de skulle skuldsätta sig. Handläggarna samtalar med den unga vuxna om framtiden, vilka konsekvenser skuldsättning kan ge. B1 och B2 uppger att de går ut på förebyggande arbete till gymnasieskolor och de har fått positiv feedback ifrån eleverna. På gymnasieskolorna prioriteras sista års eleverna eftersom majoriteten av dem bildar ett eget hushåll efter studenten. Handläggarna föreläser om hur en hushållsbudget utformas. B1 och B2 uppger att de även besöker verksamheter så som praktikprogram inom Arbetsförmedlingen där de berättar om deras arbetsuppgifter och vilken hjälp de kan få om de hamnar i skulder.

K1 påpekar att det skulle behövas mer insatser på skolan, kanske på högstadiet och även gymnasiet. Insatserna skulle då behöva innefatta mer kunskap i privat ekonomi och även vad som händer om den enskilde hamnar hos Kronofogdens register. Det är viktigt att stoppa

detta i tidigt skede. Respondent B1 menar att ”man måste inverka och arbeta med detta problem, det känns som att vi är på väg i fel riktning, man måste prägla barn med att tänka: spara, vänta, köpa”.

E1 och E2 arbetar förebyggande för att undvika att unga vuxna hamnar i hyresskulder. E1 menar på att detta kan undvikas genom att inte bevilja att unga vuxna skriver på ett hyreskontrakt om situationen inte är stabil nog för att de ska kunna betala hyran. Genom att använda det arbetssättet kan handläggaren hjälpa unga vuxna att undvika att hamna i skulder, menar E1.

5.3.2 Åtgärdande insatser

Respondenterna B1 och B2 gör en kartläggning och en hushållsbudget över den unga vuxnas ekonomi. Under kartläggningen går handläggare tillsammans med den unga vuxna igenom alla kvitton för den senaste månaden för att se vart pengarna tar vägen. De vill bilda sig en uppfattning om hur den unga vuxna resonerar kring sin ekonomi. Det är mer vanligt att den unga vuxna själv reflekterar över sina utgifter än att handläggaren gör det. B1 och B2 menar att det är viktigt att göra en tydlig kartläggning för att inte missa något, och en stor del av arbetet bygger på motivationsarbete. Motivationsarbetet syftar till att unga själv ska vara aktiv i att förbättra och förändra sin ekonomi och sin livssituation.

Respondent K1 och K2 arbetar med att driva in skulden den unga vuxna har. De berättar att myndigheten har rätt att ta en del av unga vuxnas lön vid indrivning av skulder, dock måste de säkerställa att de klarar sin månadsförsörjning. De unga vuxna får inte bestämma hur mycket de ska betala av på skulderna, utan en individuell bedömning görs utifrån situationen. K1 och K2 uppger att en arbetsuppgift bygger på att signalera till regeringen om det kommer in ett stort inflöde av exempelvis SMS-lån. Syftet är att regeringen ska uppmärksammas kring problematiken och därmed vidta åtgärder för att minska detta. Handläggaren arbetar med att få stopp på skulderna men de kan inte påbörja arbetet förrän ärendet inkommit till myndigheten, vilket oftast sker för sent. K1 och K2 berättar att deras arbetsuppgifter går ut på att ha en förebyggande dialog kring vad skulder medför för konsekvenser samt hur de kan undvikas. Initialt lägger handläggaren extra arbete på dem som skrivs in i systemet. Detta för att de i tidigt skede vill hjälpa den unga vuxna innan dennes skuldsättning eskalerar. En annan arbetsuppgift K1 och K2 har är att utreda vad den unga vuxna har för ekonomiska förutsättningar; hur stor är skulden? finns det mera skulder? samt om den unga vuxna har något av värde att sälja. Det är sällan det finns något att hämta hos dessa unga personer, då de inte har hunnit skaffa sig tillgångar som är utmätningsbara, menar K2. Om handläggarna bedömer att situationen är så pass illa att unga vuxna måste ha konsumenthjälp, rekommenderar de att dem vänder sig till Budget- och skuldrådgivning.

Respondent E1 och E2 arbetar med att göra kartläggning över den unga vuxnas ekonomi och diskuterar kring ekonomiska utbetalningar. E2 uppger att vissa unga vuxna har mer kontroll över sin ekonomi om de får sina pengar utbetalda flera gånger under en månad än att få allt på samma gång. Detta på grund av att det blir enklare för dem att kunna hantera sin ekonomi. E1 och E2 arbetar förebyggande genom att samtala med den unga vuxna om vad som händer om de skuldsätter sig och varför det är viktigt att sköta sin egen ekonomi.

6 ANALYS

Det som framkommer i resultatet är handläggarnas subjektiva upplevelser av unga vuxnas skuldsättning. De menar att unga vuxna skuldsätter sig på grund av att de saknar kunskaper och förmågan att hantera sin ekonomi. Kunskapsnivån kring ekonomin hos unga vuxna verkar låg. Det kan bero på att de inte diskuterar ekonomi med sina föräldrar. Enligt tidigare forskning är okunskap en anledning till att unga vuxna skuldsätter sig. Wang (2010) och Sotiropoulus och D'Astous (2012) tar upp vikten av att unga vuxna behöver ha konsumentutbildning för att förstå vilka faktorer som kan påverka skuldsättning samt för att veta hur de ska kunna hantera sin ekonomi. Får de inte utbildning och personlig stöd finns det en risk att de hamnar i en "skuldcykel". Det framkommer i intervjuerna och detta tar även Sandvall (2011) upp i sin studie; att låginkomsttagare, lågutbildade och unga vuxna med mindre ekonomiska kunskaper tenderar att hamna i skuldproblem på grund av att de inte har förståelse för de olika konsekvenser som kan uppstå. Utifrån Bourdieus teori (Bourdieu 2010) om kulturella kapital innebär det att om unga vuxna saknar kulturella förutsättningar för kunskap om ekonomi, kan de ha svårt att förstå konsekvenserna som kan uppstå vid skuldsättning. Hur de resonerar om pengar kan hänga samman med klasstillhörighet och traditioner. Att kunna kontrollera och förstå sin egen ekonomi har avgörande betydelse vilket även handläggarna påpekar. Det går även att reflektera över om okunskap sammanhänger med det som framkommer i Rotters (1996) teorin av locus of control. Hur ser individen på sin förmåga att ta kontroll över sin situation? Enligt det som framkommer i intervjuerna kan det vara svårt att ha kontroll över något som de unga inte begriper. Unga kan uppleva att de förlorar kontrollen, det spelar ingen roll vad som händer. De vet inte hur mycket den totala skulden är och utan kontrollen över sin situation finns risken att de fortsätter skuldsätta sig. Det är ett allvarligt problem enligt handläggarna.

I resultatet framkommer det också att unga vuxnas relation till pengar kan påverkas av samhällets inverkan. Handläggarna menar att unga vuxna kan påverkas av samhällets normer och värderingar. Enligt intervjuerna framkommer det att det finns en antydan om att de strävar efter att ha en hög status och visa sig vara lyckade i samhället. Det verkar som att de inte klarar av att spara ihop pengar till att köpa vad de vill ha, utan istället väljer att skuldsätta sig. I Sotirpoulus och D' Astous (2012) studie framkommer det att sociala nätverk påverkar unga vuxnas konsumtion. Lyxvarorna kan anses värdefulla i sociala nätverk och kan öka en individs sociala position vilket kan även öka dennes sociala kapital. Genom att köpa lyxvaror får unga de resurser som krävs för att vara medlem i en viss grupp. Att ha mycket socialt kapital ökar den unga vuxnas möjlighet att uppgradera sin position i samhället och då hamna i en högre statusgrupp.

6.1 Varför skuldsätter sig unga vuxna?

Utifrån vad som framkommer i resultatet är tillgängligheten till sms-lån den största anledningen till att unga vuxna skuldsätter sig. Handläggarna menar också att unga vuxna oftast tar efter hur deras föräldrar tänker kring ekonomi och detta kan påverka ungas sätt att tänka kring sin egen ekonomi. De får då inte kunskap om hur de ska spara pengar och risken finns att de konsumerar över sina tillgångar. Niemi-Kiesiläinen (1996) beskriver i sin studie

att skuldproblem även kan bero på förändringar i familjeförhållanden. Utifrån Bourdieus (2010) klassteori är familjen den kunskapskälla som lär den unga vuxna att tänka och handla utifrån sin ekonomi. Beroende på vilken klass familjen tillhör kan tankesättet skilja sig åt. Det visar sig i resultatet att familjen har stor betydelse i unga personers liv. Handläggarnas upplevelser är att det är familjen som ska ansvara för att unga lär sig hur de ska hantera sin ekonomi och få vägledning.

I resultatet framkommer det att skuldsättning också kan bero på arbetslöshet eller andra förhållanden som leder till att unga vuxna inte har en regelbunden ekonomi. Detta tar även Elliehausen m.fl., 2007; Niemi-Kiesiläinen, 1996; Wang, 2010 upp i sina studier. Wang (2010) förtydligar och menar att unga skuldsätter sig för att klara sin livssituation. Beträffande skuldsättning på grund av sjukskrivning eller arbetslöshet går det att se ett samband med Rotters (1996) förklaring av extern locus of control, nämligen att händelser kan bero på tur/otur eller ödet. Arbetslöshet eller sjukskrivning kan orsakas av externa faktorer och det är inte alltid individen själv som har kontrollen över detta. Utifrån intervjuerna framkommer det att händelser som påverkas av externa faktorer och är utom de ungas egen kontroll har stor betydelse för hur de hanterar det. Det är viktigt att handläggarna har kunskaper om sådana situationer för att kunna hjälpa dem på bästa sätt.

Det visar också att unga vuxna skuldsätter sig på grund av lyxkonsumtion och för att de vill höja sin status. Det framkommer i intervjuerna och även Sotirpoulus och D' Astous (2012) uppger i sin studie att lyxvaror är en bakomliggande faktor till att unga vuxna skuldsätter sig. Enligt det som framkommer i intervjuerna tillfredsställer unga vuxna ett kortsiktigt behov i att känna sig en del av den eftersträvade sociala gruppen. Det kortsiktiga behovet kan dessvärre leda till att deras livssituation försämras. Dels genom att ekonomin försämras genom fler lån, dels att deras självkänsla och självförtroende försämras. Det finns rädsla och oro över att deras ekonomiska situation ska avslöjas enligt handläggarna som de unga vuxna ständigt får leva med.

6.2 Vilka är konsekvenserna?

Tydliga konsekvenser av skuldsättning som framkommer i resultatet är att unga vuxna kan få det svårare att få ett hyreskontrakt, de kan hamna hos Kronofogden, svårare att få arbete och att de snabbare mår dåligt och därmed tappar orken för att ta tag i problemet. Detta tar Wang (2012) upp i sin studie och beskriver att unga vuxna lätt kan bli sårbara och skuldsättningen påverkar deras självkänsla och sociala relationer. Här går det att se ett samband med det som framkommer i Rotters (1996) teori om locus of control. Det kan tänkas att den interna kontrollen medför att individen väljer själv att skuldsätta sig. Konsekvenserna beror på individens eget handlande, men konsekvenserna som uppstår kan kontrolleras av externa faktorer. Enligt intervjuerna framkommer det att Kronofogden har möjlighet att bestämma över den unga vuxnas ekonomi eller att en hyresvärd nekar den unga ett hyreskontrakt. Det kan utgöra en stress för de unga när de får förståelse för att konsekvenserna av skuldsättning beror på deras eget handlande och brist på kontroll. På grund av konsekvenserna förlorar de helt kontrollen över sin ekonomi vilket kan ytterligare försvåra situationen för de unga.

6.3 Vilka är arbetsmetoderna?

Handläggare arbetar med att ha en förebyggande dialog och att kartlägga unga vuxnas ekonomi. Handläggarna har inte endast en förebyggande dialog, de arbetar förebyggande genom att gå ut i verksamheter och föreläsa om skuldsättning. De arbetar även med motivationsarbete för att få stopp på skulderna. Elliehausen m.fl., (2007) och Wang (2010) visar i sina studier att rådgivning ger konsumenterna en mer positiv bild av sin ekonomi och det leder till att de känner sig lugna. De visar även på att rådgivarna har en viktig roll för att konsumenterna återfår sin självkänsla och sitt självförtroende. Elliehausen m.fl., (2007) och Wang (2010) uppger även att det viktigt att handläggarna har kännedom om de bakomliggande orsakerna till varför unga vuxna väljer att skuldsätta sig. Utifrån Bourdieus (2010) förklaring om klassteorin kan det tänkas att handläggarna gör kartläggning av unga vuxnas ekonomi för att förstå vad de har för inställning till pengar. Det är viktigt att även förstå hur deras uppväxt har varit och hur det har påverkat deras inställning. Enligt det som framkommer i intervjuerna vill handläggarna få en förståelse för hur unga personer tänker kring ekonomi och vad ekonomi har för betydelse dem. Genom att utgå från teorin om locus of control (Rotter 1996) kan det tänkas att handläggarna gör kartläggningen för att ta reda på om skuldsättningen beror på interna eller externa faktorer. Enligt intervjuerna framkommer det att handläggarna vill få en förståelse över vilka faktorer som påverkar skuldsättningen. De kan då hjälpa unga vuxna att planera sin ekonomi och förbättra deras livskvalité.

7 DISKUSSION

7.1 Resultatdiskussion

Syftet med studien har varit att undersöka vilka upplevelser myndighets- och verksamhetshandläggare har av unga vuxna skuldsattas inställning till sin ekonomi samt hur de arbetar för att hjälpa dem. Detta för att få en förståelse för unga vuxnas skuldsättning utifrån det sociala arbetets perspektiv. De frågeställningar som har funnits för att besvara syftet är:

> Hur förhåller sig handläggare inom budget- och skuldrådgivning, Kronofogden och Ekonomiskt bistånd till unga vuxnas skuldsättning?
>
> Vilka konsekvenser ser handläggarna av skuldsättning hos unga vuxna?
>
> Vilka möjligheter har dessa handläggare att inverka på ungas skuldsättning?

Utifrån de resultat som framkommit är respondenterna oavsett vilken myndighet de tillhör samstämmiga i att unga vuxna som skuldsätter sig saknar kunskap om sin ekonomi. De saknar förmågan att planera sin ekonomi och oftast tänker inte på vilka konsekvenser

skuldsättning ger. Det kan tänkas att unga vuxna saknar kunskap för att föräldrarna inte tar ansvar att deras barn lär sig hantera sin ekonomi. Det kan också bero på att skolorna inte uppmärksammar detta och har ämnen som privatekonomi obligatoriska för samtliga studenter. Kunskapsbristen kan likaså bero på att unga människor är ointresserade av ekonomi överhuvudtaget. Sotiropoulus och D'Astous (2012) påvisar i sin studie att ju mer stöd unga vuxna får i ekonomifrågor, ju mindre risk är det att de hamnar i skulder. Konsekvenserna av att inte ha kunskap om ekonomi kan leda till att de tar snabba ekonomiska beslut som försätter dem i skulder. Om de inte vet vad ränta är eller vad kredit innebär kan det leda till att de drar på sig skulder med hög ränta och det i sig är ett bekymmer. Skuldsättningen kan också bli ett samhällsproblem för att unga inte får eget hyreskontrakt. De som inte får bo kvar hos sina föräldrar har ingenstans att ta vägen. Samhället får därmed ta ansvar för problemet innan det eskalerar till att unga vuxna som är skuldsatta blir hemlösa. En annan konsekvens av skuldsättning kan vara att unga får svårare att få arbete. Utan arbete, utan pengar kan de känna sig misslyckade och kan därför börja konsumera för att få tröst. Detta resonemang framkommer även i Sotiropoulus och D'Astous (2012) vetenskapliga artikel och i studiens resultat. Denna problematik kan leda till att kostnaderna i samhället ökar. Utifrån klassteorin kan brist på arbete minska unga vuxnas sociala kapital då de inte befinner sig i en arbetsmiljö tillsammans med andra vuxna människor. Ett arbete är viktigt i ungas sociala liv för att de utökar sitt ekonomiska kapital och därmed sitt sociala kapital. Med det ekonomiska kapitalet blir de accepterade i sitt sociala nätverk (Bourdieu, 2010). För framtiden kan arbetslöshet leda till att unga hamnar långt ifrån arbetsmarknaden och därmed få ännu svårare att få ett arbete. Det kan leda till att de blir tvungna att skuldsätta sig för att överleva. På grund av de konsekvenser unga vuxna kan hamna i är det viktigt att socialarbetare uppmärksammar detta för att kunna åtgärda problematiken.

Ett annat resultat som framkommer är att tempot i samhället har ökat under de senaste åren, vilket kan vara en orsak till varför unga vuxna tar snabba och spontana konsumtionsbeslut. De söker tillfredsställelse för stunden och har ingen långsiktig planering med sin ekonomi. Utifrån Bourdieus (2010) teori om status finns ett samband med detta då det verkar som att unga strävar efter att höja sin status genom prylar och pengar. Det är viktigt att få en förståelse för hur samhället påverkar unga vuxna och hur de ser på sin egen status i samhället, det framkommer också i resultatet. Handläggare som har insikt i klassteorin visade en bättre förståelse för hur klass och status byggs upp och hör samman. Utifrån det kan handläggaren förstå den miljö som finns i samhället, som de unga ständigt lever i och kan bättre hjälpa de skuldsatta unga vuxna. Det kan tänkas att unga till en början har kontroll över sin ekonomi men på grund av att de hamnar i en skuldfälla försvinner kontrollen succesivt enligt handläggarna.

Ett annat resultat som framkommer är att Kronofogden, Ekonomiskt bistånd och budget- och skuldrådgivare har olika strategier och arbetsmetoder de tar hjälp av för att hantera unga skuldsatta. Genom att myndigheter tar kontroll över ungas ekonomi kan det vara en fördel att skapa respekt hos de unga när det gäller skulder. De får uppleva konsekvenserna av skuldsättning och förhoppningsvis blir det en lärdom för framtiden. Utifrån Rotters (1996) teorin om locus of control kan det även vara viktigt att uppmärksamma myndigheternas arbetsmetoder då unga vuxna kan känna sig maktlösa och kränkta i sitt sätt att hantera ekonomi genom att de förlorar kontrollen över den. Myndighetshandläggare har en

maktposition i sitt arbete och därför är det viktigt att inte utnyttja den negativt. Budget- och skuldrådgivning är en verksamhet där hjälpen som finns är frivillig. Om unga själva får vara med och förändra sin situation har det en betydelse för deras vilja att förändra sitt beteende. Samtliga myndigheter och verksamheter arbetar även förebyggande. Inom socialt arbete är förebyggande arbete viktigt för att unga ska lära sig att prioritera och inte hamna i onödiga skuldfällor. Det medför en positiv inverkan då de unga kan få kunskap om vilka konsekvenser skuldsättning medför.

Innan intervjuerna genomfördes fanns reflektioner om att konsekvenser som kan uppstå vid skuldsättning är bland annat kriminalitet. Detta framkom inte i resultatet men en antydan finns om att en del unga som är skuldsatta kan börja med kriminella handlingar. Ekonomi är ett känsligt ämne och en annan antydan är att många unga som är skuldsatta känner skam över sin ekonomiska situation. De vill inte visa för familj och vänner att de inte har en regelbunden inkomst eller att de är skuldsatta. Det kan tänkas att många unga skuldsatta gömmer sig för att få hjälp för att de har dåligt samvete över sin ekonomiska situation. Frågan är hur unga som inte vågar kliva fram och prata om sin problematik ska få hjälp? Här är det därför viktigt att det sociala arbetet uppmärksammar detta. Vid skuldsättning är det viktigt att ta reda på bakomliggande faktorer, för att i sin tur behandla det verkliga problemet. Om skuldsättningen hos unga vuxna handlar om att höja statusen måste då handläggare arbeta med att öka personens självkänsla och självförtroende. Detta skiljer sig ifrån om de är skuldsatta på grund av att de är utförsäkrade till exempel från arbetsmarknaden. Vid en sådan problematik bör handläggare arbeta med det verkliga problemet, det vill säga att lära unga hantera sina pengar i form av en hushållsbudget.

7.2 Metoddiskussion

Studien har genomförts med hjälp av en kvalitativ metod för att ha möjlighet att undersöka studiens syfte och frågeställningar. Utifrån insamlad data och analys har dessa besvarats. De styrkor som har funnits med användandet av kvalitativ metod är att en mer djupgående dialog med respondenterna har varit möjlig. Metoden har även varit bra, då den är flexibel. Genom att ha kunnat ifrågasätta otydliga svar från respondenter har resultatet blivit tydligt och djupgående. De svagheter som har funnits med att använda metoden har varit att endast sex intervjuer genomförts. Det medför att det är upp till läsaren att bedöma om resultatet går att generalisera till andra situationer eller inte. Respondenterna förstod vissa intervjufrågor olika. Det hade kunnat undvikas om intervjufrågorna varit mer tydligt formulerade. För att öka kvaliteten i studien har det varit viktigt att tydliggöra vissa frågor under intervjuerna för ett användbart resultat. Insamlad data har även granskats för att undersöka om resultatet svarar på studiens syfte och frågeställningar. Studiens validitet har sviktat lite på grund av att de två respondenter som arbetar på Ekonomiskt bistånd inte arbetar lika nära skuldsättning som de andra respondenterna. Det finns både positiva och negativa aspekter med det. Det positiva är att resultatet speglar verksamheter som involveras på olika nivåer och det ger studien ett bredare perspektiv över olika handläggares upplevelser. Det negativa kan vara att de respondenter som representerar Ekonomiskt bistånd arbetar längre ifrån de skuldsatta och därmed inte har lika stor erfarenhet. Därmed kan deras resultat bli svagare i jämförelse med de respondenter som dagligen arbetar med skuldsatta. Resultatet i studien har

påverkats av tillfälliga och slumpmässiga villkor och därmed är det svårt att göra om denna studie med liknande resultat. Dessa kan vara handläggarnas egna personliga upplevelser, antal verksamma år inom arbetet samt vilka arbetsuppgifter de har.

7.3 Etikdiskussion

Samtliga respondenterna informerades om de fyra etiska forskningsprinciperna och respondenterna har bemöts respektfullt samt att de inte har behövt svara på obehagliga frågor. Respondenternas resultat har presenterats med respekt och deras namn har kodats om. Studiens resultat bygger på intervjuer med handläggare istället för unga skuldsatta på grund av etiska ställningstaganden. En reflektion har varit att intervjuer med unga skuldsatta skulle ge ett annat resultat och kunskapsmässigt värde. Detta genom att ta del av unga skuldsattas egna erfarneheter då de själva befinner sig i problematiken till skillnad från att undersöka handläggares upplevelser av unga skuldsatta. Utöver detta ställningstagande har arbetet med studien inte medfört några etiska problem.

8 SLUTSATSER

De resultat som framkom av studien antyder att unga vuxna är en utsatt grupp i samhället när det gäller att låna och hantera pengar. Unga vuxna verkar ha en tendens att inte reflektera över de konsekvenser som kan uppstå när de skuldsätter sig**.** De verkar ta kortsiktiga beslut och tänker inte på vad som händer i framtiden; att de förr eller senare måste betala tillbaka det belopp de lånat. Utifrån resultatet finns en antydan om att kunskapsnivån om ekonomi hos unga vuxna är låg och att det behöver åtgärdas på något vis. Men vem ska ansvara för att unga vuxna har kunskap om ekonomi? Är det familjen, skolan eller de själva? Den kunskap som framkommit i vår studie ger inget entydigt svar på den frågan. Det som är tydligt är behovet av utbildning, vägledning och tidigt engagemang från föräldrar. De borde vilja att deras barn när de växer upp ska kunna sköta sin ekonomi och kunna stå på egna ben. Vidare anses det som om samhället har en stor inverkan på unga vuxnas skuldsättning. Samhället genom kommersiell marknadsföring verkar vilja få unga vuxna att konsumera mera. Företagen erbjuder också lätta krediter och kortsiktiga lån. Allt detta för att stimulera till högre konsumtion. Vad unga ofta inte vet är att de betalar mer för varan än den borde kosta genom höga räntor och avgifter och de hamnar i en skuldfälla. Detta är ett komplicerat och högaktuellt problem som också uppmärksammats i media. Det är även viktigt att socialt arbete uppmärksammar detta för att åtgärda problematiken. I ett vidare perspektiv borde skuldsättningens problematik studeras också från de unga vuxnas perspektiv för att ta reda på deras egna tankar och reflektioner om skuldsättning.

REFERENSLISTA

Bourdieu, P. (2010). *Distinction: a social critique of the judgement of taste*. London: Routledgde; 2010.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Djurfeldt, G., Larsson, R., & Stjärnhagen, O. (2010). *Statistisk verktygslåda 1 – samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Elliehausen, G., E.C, Lundquist & M.E Staten (2007). The Impact of Credit Counseling on Subsequent Borrower Behavior. The Journal of Consumer Affairs, 41 (1), 1-28. Hämtad den 26 November 2013 från http://ehis.ebscohost.com.ep.bib.mdh.se/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=32d65b8d-cb42-4970-ae79-d5fdafa0a71a%40sessionmgr4004&vid=7&hid=105

Konsumentverket. (2013a). *Konsumentverket – Budget- och skuldrådgivning*. Hämtat den 19 februari 2014 från http://www.konsumentverket.se/Vagledning--kontakt/Hitta-vagledning/Budget--och-skuldradgivning/

Konsumentverket. (2013b). *Konsumentverket – Olika typer av skulder*. Hämtat den 22 december 2013 från http://www.konsumentverket.se/Vara-omraden/Privatekonomi/Skulder/Bli-av-med-skulder/Alternativa-losningar-till-skuldsanering/Olika-typer-av-skulder/

Kronofogden. (2014). *Kronofogden – Kronofogden i korthet*. Hämtat den 18 februari 2014 från http://www.kronofogden.se/Kronofogdenikorthet.html

Niemi-Kiesiläinen, J. (1996). Kvinnoperspektiv på skuldsanering. *Retraerd, 75 (19), 35 - 53*. Hämtad den 26 november 2013 från http://www.retfaerd.org/gamle_pdf/1996/4/Retfaerd_75_1996_4_s35_53.pdf

Rotter, B, J. (1996). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. Psychological Monographs: General and Applied, 80 (1), 1-28. Hämtad den 6 april 2014 från http://eds.b.ebscohost.com.ep.bib.mdh.se/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=c6ee68ae-c582-423e-a77b-3f9997bc3158%40sessionmgr198&vid=4&hid=109

Sandvall, L. (2011). Överskuldsättningens ansikten - En studie av vägar in i och ut ur ekonomiska svårigheter. Linnaeus University Dissertations, 69. Hämtad den 26 november 2013 från http://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:451803/FULLTEXT01

Socialstyrelsen. (2014). *Socialstyrelsen – Ekonomiskt bistånd*. Hämtat den 18 februari 2014 från http://www.socialstyrelsen.se/ekonomisktbistand

Socialtjänstlagen (2001: 453). Hämtad den 5 mars 2014 från http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=2001:453

Sotiropoulus, V & D´Astous, A. (2012). Social Networks and Credit Card Overspending Among Young Adult ConsumersThe. *Journal of Consumer Affairs, 46 (3), s. 457–484*. Hämtad den 26 November 2013 från http://ehis.ebscohost.com.ep.bib.mdh.se/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=32d65b8d-cb42-4970-ae79-d5fdafa0a71a%40sessionmgr4004&vid=5&hid=105

Statens offentliga utredningar (2013). SOU rapport 2013:78 (2013). Överskuldsättning i kreditsamhället? Stockholm: Statens offentliga utredningar. Hämtat den 4 december 2013 från http://www.regeringen.se/content/1/c6/22/91/09/086b9403.pdf

Svenska Dagbladet. (2012). *Svenska Dagbladet – skuldsatta ungdomar ökar*. Hämtat den 17 februari 2014 från http://www.svd.se/naringsliv/nyheter/sverige/skuldsatta-ungdomar-okar_7099641.svd

Svenska Yle. (2012). *Svenska Yle – unga är svårt skuldsatta*. Hämtat den 17 februari 2014 från http://svenska.yle.fi/artikel/2012/08/28/al-unga-ar-svart-skuldsatta

Ungdomsstyrelsen. (2010). *Ungdomsstyrelsen – ungdom och ungdomspolitik – ett svenskt perspektiv*. Hämtat den 17 februari 2014 från http://www2.ungdomsstyrelsen.se/butiksadmin/showDoc/ff80808127e2ac1901282afd60340018/Ungdom%20och%20ungdomspolitik%20ett%20svenskt%20perspektiv.pdf

Wang, J,J. (2010). Credit Counseling to Help Debtors Regain Footing. The Journal of Consumer Affairs, 44 (1), 44-69. Hämtad den 26 November 2013 från http://ehis.ebscohost.com.ep.bib.mdh.se/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=32d65b8d-cb42-4970-ae79-d5fdafa0a71a%40sessionmgr4004&vid=4&hid=1050

BILAGA A - MISSIVBREV

Hej!

Vi är två studenter från socionomprogrammet på Mälardalens Högskola. Vi läser sjätte terminen och är i full gång med att skriva vårt examensarbete i socialt arbete. Vårt valda ämne är skuldsättning.

Syftet med studien är att undersöka vilka upplevelser myndighets- och verksamhetshandläggare har av unga vuxna skuldsattas inställning till sin ekonomi samt hur de arbetar för att hjälpa dem. Detta för att få en förståelse för unga vuxnas skuldsättning utifrån det sociala arbetets perspektiv.

Vi har fördjupat oss i forskning och litteratur kring det aktuella ämnet, men har också valt att ta hjälp av verksamma myndighetshandläggare genom intervjuer. Detta för att få en större förståelse kring ämnet. Vi vill därför intervjua dig som har kunskap och erfarenhet kring det ämne vi ska undersöka. Intervjun kommer att bestå av cirka fyra inledande frågor, cirka tio grundfrågor samt följdfrågor och vår förhoppning är att en givande diskussion kommer att uppstå. Intervjun tar mellan 30-45 minuter.

Vid intervjun kommer vi att ta hänsyn till de fyra forskningsetiska principerna. Detta innebär att deltagandet är frivilligt och om du så skulle vilja så kan du när som avbryta intervjun. Ditt deltagande kommer att behandlas konfidentiellt och resultatet kommer enbart att användas i forskningsändamål.

Tack på förhand!

BILAGA B - INTERVJUGUDIE

Syftet:
Syftet är att undersöka vilka upplevelser myndighetshandläggare har av skuldsatta unga personers inställning till sin ekonomi samt hur de arbetar för att förebygga och hjälpa dem. Detta för att få en förståelse för unga vuxnas skuldsättning utifrån det sociala arbetets perspektiv.

Frågeställningar:

Hur förhåller sig handläggare inom Budget- och skuldrådgivning, Kronofogden och Ekonomiskt bistånd till unga vuxnas skuldsättning?

Vilka konsekvenser ser handläggarna av skuldsättning hos unga vuxna?

Vilka möjligheter har dessa handläggare att inverka på ungas skuldsättning?

Inledande frågor:
Vad har du för befattning inom organisationen?
Hur länge har du arbetat på din arbetsplats?
Vad har du för tidigare arbetserfarenheter?
Vad fick dig att välja din yrkesroll?

Grundfrågor:
Hur kommer ni i kontakt med unga vuxna som är skuldsatta?

Hur många unga vuxna uppskattar du att din myndighet har kontakt med?
- Hur många tror du inte kommer i kontakt med er som är skuldsatta?

Vad har din myndighet för inställningar till skuldsättning.
- Hur tänker ni? Har det ökat eller minskat?

Utifrån de arbetserfarenheter du har, vad tror du gör att unga vuxna i dagens samhälle skuldsätter sig?
-Hur ser du på detta?

Hur ser ni på de unga vuxnas relation till pengar?
- Hur tänker de kring pengar? Vad gör du för att förebygga, påverka unga?

Har relationen till pengar förändrats under de senaste åren?
- Vad har gjort att det förändrats eller inte gjort det?

Hur arbetar du med en ung skuldsatt person?
- Berätta genom ett exempel, hur arbetar du?

Hur ser du på samhällets inverkan?
- Reklam?, Normer?

Vad sker med unga vuxna som skuldsätter sig?
- Vilka problem kan uppstå? Konsekvenser av skuldsättning?

Har du något övrigt att tillägga?

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Box 883, 721 23 Västerås **Tfn:** 021-10 13 00
Box 325, 631 05 Eskilstuna **Tfn:** 016-15 36 00
E-post: info@mdh.se **Webb:** www.mdh.se